

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 102

שופטים תשס"ט

לכסא", ובפרשה זו כתיב ששה לאוין. והיה הכרוז עומד לפני כסאו, כיון שהיה עולה במעלה הראשונה היה כרוז לא תטה משפט. מעלה שניה, לא תכיר פנים. מעלה שלישית, לא תקח שוחד. מעלה רביעית, לא תטע לך אשירה. מעלה חמישית, לא תקים לך מצבה. ששית, לא תזבח להי אלוקיך. וכו', עיין שם.

וזה תמוה. שהרי שלושת הלאוים הראשונים: לא תטה, לא תכיר, לא תקח, אכן שייכים לדיין. אבל שלושת הלאוים האחרונים אין להם שום שייכות לעניני משפט. ומדוע קראו אותם לשלמה המלך כשעלה על כסאו?!

אך לפי מה שזכר למעלה, יובן היטב. מפני שהקמת השופטים הוא על פי המלך או בהסכמתו וצריך המלך לדעת שכאשר הוא מקים דיין שאינו הגון, הרי זה כמי שמקריב קרבן במקום הלא נכון.

"על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד" (זו ו)

בספר "לחמי תודה" הובאו דבריו ב"ילקוט האורים" רומז בפסוק זה את מה שאמרו חז"ל (ילקוט שמעוני, יחזקאל רמז שנח) שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו, אמרה להם (משלי יג כא) חטאים תרדוף רעה. שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו אמרה להם הנפש החוטאת היא תמות. שאלו לתורה חוטא מהו ענשו אמרה להם יביא אשם ויתכפר לו. שאלו להקב"ה חוטא מהו ענשו אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו הה"ד (תהלים כה ח) "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך". יוצא, ששנים אומרים שלחוטא אין עצה איך לצאת מהבוץ שנכנס אליו. או חטאים תרדוף רעה או שימות. אך התורה אומרת שיש עצה, יביא קרבן. והקב"ה אומר יעשה תשובה. אבל, זה הכל כל זמן שבית המקדש קיים. ובזמן שאין לנו מזבח כפרה יוצא שהתורה מצטרפת אל השנים הראשונים ולחוטא אין עצה. ורק הקב"ה שנותן את האפשרות לעשות תשובה זה תמיד אפשרי.

ולפי זה אומר ה"לחמי תודה", "על פי שנים עדים" – על פי החכמה והנבואה, "יומת המת" – אין עצה לחוטא. ולפעמים גם על פי שלשה – כשאין בית מקדש הרי התורה מצטרפת אל השנים האלה. והם סוברים שיומת המת. אבל "לא יומת רק יעשה תשובה, "על פי עד אחד" – הקב"ה שהוא אחד יחיד ומיוחד, יחידו של עולם, הוא סובר שגם לאחר החורבן, תמיד, יעשה תשובה ויתכפר לו.

ומוסיקף ה"לחמי תודה" לפרש על פי זה את הפסוק "עדותיך נאמנו מאד לביתך נאווה קדש ה' לאורך ימים": "עדותיך – התורה הקדושה, "נאמנו מאד" – שנתנה תקנה לחוטא, שיתכפר לו על ידי קרבן. אבל זה רק כש"לבינתך נאווה קודש", אבל ה"ה" – שאמר יעשה תשובה ויתכפר לו – זה "לאורך ימים".

"שופטים ושוטרים נתן לך בכל שעריך" (זו יח)

הפרשה הקודמת מסתיימת במילים "כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך". אומר על זה בספר "שיירי מנחה", על פי מה שאמר השל"ה הקדוש, "גזל אחד דוחה מאה פרנסות". ולכן על ידי השופטים שדנים בין אדם לחברו משפט צדק, ומוציאים אותם מעוון הגזל, על ידי זה הברכה מצויה.

"כי השוחד יעור" (טז יט)

שמעתי מידידי רבי נפתלי רנד, על פי מה שאמרו חז"ל, שמי שדן דין אמת לאמיתו, נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. ומי שלוקח שוחד, כביכול משאיר את הקב"ה לבד. וזהו "שוחד" = שהוא חד.

"צדק צדק תרדף למען תחיה" (טז כ)

אומר הרב רפאל בלום זצ"ל בספרו "חידושי אגדה טל השמים":

הגמרא במסכת שבת דף קנו עמ' ב' אומרת שצדקה מצלת ממיתה, ולא רק ממיתה משונה, אלא ממיתה עצמה. והנה ההולכים לכבוש את הארץ וללחום כנגד האויב, בדרך הטבע כמעט לא שייך שכל אלה שיצאו למלחמה, יחזרו. לכן אמרה התורה "צדק צדק תרדף" וכח הצדקה הוא כל כך גדול, שגם כשתלך לכבוש את הארץ יחזרו כולם חיים, וזהו "למען תחיה וירשת את הארץ".

"לא תזבח לה' אלוקיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי תועבת ה' אלוקיך הוא" (זו א)

מדייק בספר "רחובות הנהר", מדוע דברה התורה בלשון עתיד. "יהיה בו מום". משמע שעכשיו עדיין אין בו מום, ורק אחרי השחיטה יהיה בו מום?!

ומסביר שבאיסור זה כללה התורה את האיסור למנות דיין שאינו הגון. ומזהירה התורה שלא להקריב קרבן על מזבח אשר הקימו אצל אשירה, כי אף על פי שהקרבן עצמו תמים וכשר בלי שום מום, בכל זאת עצם השחיטה אוסרתו כי נשחט על מקום שאינו ראוי. כמו כן הדיין, גם אם הוא עצמו כשר וראוי, אבל מפני שיושב בדין, ומצטרף לדיין שאינו הגון, הרי זה פגם ופוסל את הכל.

וזה מה שאמרה התורה "לא תזבח לה' אלוקיך שור ושה" היינו על המזבח שהעמידו בצילו של אילן אשירה. וממשיכה התורה "אשר יהיה בו מום" אף על פי שעכשיו בשעת הזביחה אין בו מום אבל יהיה בו מום על ידי שנשחט במקום שאינו ראוי. וממשיכה התורה "כל דבר רע", כי המום לא בא מחמת הקרבן עצמו אלא מדברים צדדיים.

ובזה מסביר ה"רחובות הנהר" את מאמר חז"ל: אמר רבי אחא שש מעלות היה לכסא של שלמה שנאמר "שש מעלות

”ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך” (יז י)

בספר **”דרך שיחה”** כתב: במשנה (ראש השנה דף ט”ז ע”א): **”בפסח העולם נידון על התבואה”**, ובתוספות שם הקשו מהגמרא בברכות (דף י”ח ע”ב) שאמרו שם: **”מעשה בחסיד אחד שהקיטתו אשתו ערב ראש השנה, והלך ולן בבית הקברות ושמע שתי רוחות שמשפרות זו לזו כל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו”** וכו’, הרי לפנינו שבראש השנה הוא הזמן שדנים על התבואה? ותרצו התוס’ בתירוצם השני: **”אי נמי (סוגיא דברכות) כרבי יהודה דאמר (בגמ’ ראש השנה שם) הכל נידונים בראש השנה וגזר דין בפסח על התבואה”**.

והקשה הרב שליט”א, מה יענה על העובדה מהחסיד אחד הנ”ל, ר’ יוסי הסובר (שם במסכת ר”ה) שבכל יום ויום אדם נידון, הרי כיצד ניתן לחלוק על מעשה שהיה? והשיבו אביו מרן הקה”י זצ”ל, כי כוונת התוס’ היא שאותו ”חסיד אחד” אזיל בשיטת ר’ יהודה, ובשמים מתנהגים לגביו כמותו, אך לא לגבי אחרים זולתו. (ועיי’ן ”ערוך לנר” ר”ה שם, שאותו חסיד ר’ יהודה הוא, ולשיטתו אזיל).

והוסיף הרב שליט”א מה שאמרו במסכת יבמות (דף י”ד ע”א) **”במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמים בשבת לעשות ברזל”**. ובמסכת שבת (ק”ל, א’) אמרו **”עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושין כרבי אליעזר והיו מתים בזמן”**, הרי שמן השמים מתנהגים לגבי כל מקום כפסק שנפסק שם.

והוסיף הרב כי מובא בשם א’ מגדולי האחרונים, כי היה חולה שלפי דעת ה”בית יוסף” היה חשוב ל”חיי”, ולפי דעת הרמ”א נחשב ל”טריפה” ואמר לו אותו גדול שידור בעירו של ה”בית יוסף”, ויחי!

”מקרב אחיך תשים עליך מלך” (יז טו)

סמוך לזה אמרה התורה **”לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה בתוך אחיו”**.

אמר על זה בספר **”נפתלי שבע רצון”** הובאו דבריו בילקוט האורים, לפרש: **”מקרב אחיך מהאמצעי שבאחיך תשים עליך מלך”**. וזה בלתי אפשרי, שהרי שנים עשר שבטים הם. ואין להם אמצע. כי מספר זוגי אין לו אמצע. ואם נקח את בני לאה בנפרד הרי הם ששה, וכן רחל והשפחות שנים שנים לכל אחד. ואין כאן אמצע. לכן אמרה התורה: לא יהיה לכהנים הלויים וגוי חלק ונחלה בתוך אחיו וממילא נקח את בני לאה, שהם ששה, ונוציא את לוי מתוכם שאין לו חלק ונחלה בתוך אחיו, נשארנו לנו חמישה: ראובן, שמעון יהודה, יששכר וזבולון. והאמצעי הוא יהודה. ועכשיו מתקיים הפסוק **”מקרב אחיך תשים עליך מלך”**.

”לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל” (יז כ)

רמז נאה דרש ה”חתם סופר” וכך אמר:

הנביא ישעיהו (כח, ט) אומר: **”את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה, גמולי מחלב עתיקי משדים. כי צו לצו צו לצו לקו לקו זעיר שם זעיר שם”**. הנביא ישעיהו מתאונן על כך שאין מי שיקשיב לתוכחתו, לבד מתינוקות רכים אשר זה עתה סימו לינוק. ומדוע? כי המבגרים יותר מתוכחים עמו: הוא אומר להם מה צוה ה’, והם אומרים - ומה בכך? הפסל צוה אחרת! יש לנו צו שונה מהבג”ץ... זהו ”צו לצו”, בשמעם את צו ה’ הם משוים אותו בשאט נפש לצו האלילים.

המקום שבו מוצאים אנו את הבטוי הגדול ביותר של הענוה, הוא בדבריהם של משה ואהרן שאמרו **”ונחנו מה”**, כפי שאומרת הגמרא (חלין פט, א) **”גדול מה שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאלו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר, ואלו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה”**.

והנה, אם נטל מן המילה **”מצוה”** את אותיות **”מה”**, המסמלות את הענוה, יותרו בידנו אותיות **”צו”**... וכפי שראינו בדברי ישעיהו, אותיות אלו מסמלות את התרסותם של עובדי עבודה זרה: **”צו לצו, צו לצו”**. שכן, אפילו אדם המקים מצוות אך הוא חסר במדת הענוה, מאבדות מצוותיו את ערכן, משום שהוא נחשב לכופר בעצם מלכות שמים, כדברי חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ד, ב): **”כל אדם שיש בו גסות הרוח... כאלו כפר בעקר”**.

על פי זה, דרש ה”חתם סופר” כך: **”ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל”**. האותיות הנמצאות מימין ומשמאל במלה **”מצוה”**, הן אותיות **”מה”**, המסמלות ענוה. התורה מצוה את המלך לבל יתגאה, כדי שלא יוריד אותיות אלו ממצוותיו על ידי גאותו, משום שאז ישארו לו רק אותיות **”צו”**, המסמלות עבודה זרה.

”והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה וגו’ ולמען יאריך ימים על ממלכתו” (יז יט כ)

טעמי המקרא על המלים ימים על ממלכתו הם **”דרגא תביר”**.

מסביר הרב **יעקב לוי זצ”ל** בספרו **”זכר יעקב”**, על פי מה שאומרת הגמרא מסכת שבת דף ל’ עמ”ב שכשנדע לדוד המלך ע”ה שימות בשבת, היה יושב בכל יום השבת ולומד תורה. וכשהגיע זמנו בא מלאך המות ולא יכל לו מפני שהתורה הגנה עליו. עד שהלך מלאך המות והזיז את האילנות. רצה דוד לראות מה קרה ובשעה שירד במדרגות נשברה המדרגה מתחתיו ובשעת הנפילה הפסיק רגע מלימוד התורה ואז נפטר.

אומר הרב לוי, זה מרומז בפסוק ובטעמי המקרא הנ”ל: כי על ידי דרגא תביר” על ידי שנשברה המדרגה נפטר דוד המלך, ולכן אומרת התורה **”והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען יאריך ימים על ממלכתו”**. אך אם יפסיק ללמוד הרי תשבר המדרגה.

